

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η μελέτη του Στέφανου Πουγαρίδη φέρει τον ευφάνταστο τίτλο «Έλληνας είσαι ή γίνεσαι» και από την άποψη αυτή εντάσσεται στο πεδίο των ερευνών που αφορούν στη συγκρότηση των ταυτοτήτων. Αναλύοντας το κομβικό ερώτημα που αποτελεί και την πεμπτούσια της μελέτης, θα λέγαμε ότι ο Στέφανος δίνει τη δική του ανάγνωση στο μείζον για την επιστημολογία της ιστορίας ερώτημα «*τα έθνη δημιουργούν τις ταυτότητες και τον εθνικισμό ή ο εθνικισμός διαμορφώνει τις προϋποθέσεις για την δημιουργία των εθνών*»; Η απάντηση στο ερώτημα αυτό σίγουρα δεν είναι εύκολη και οπωσδήποτε εξαρτάται από την ιδεολογική συγκρότηση του ερευνητή, αλλά και από τις συνιστώσες της εποχής και της κοινωνίας, εντός της οποίας αυτός βιώνει.

Σύμφωνα με τη δική μου οπτική, η ανά χείρας μελέτη ξεχωρίζει από άλλες για ορισμένους λόγους: ο πρώτος σχετίζεται με την ξεκάθαρη θέση που ο ερευνητής παίρνει από την αρχή, αφού τοποθετείται υπέρ της νεωτερικής προσέγγισης στη θεώρηση του έθνους και του εθνικισμού, κυρίως επειδή αναφέρεται ξεκάθαρα στον υπότιτλο του πονήματός του στην «κατασκευή της εθνικής ταυτότητας», παραδοχή που συνιστά ταύτιση με τον κονστρουκτιβισμό. Ο δεύτερος σχετίζεται με το δύσκολο εγχείρημα της αναγωγής μιας μελέτης περίπτωσης, αυτής της Φλώρινας του Μεσοπολέμου, σε παράδειγμα για την παρακολούθηση της κατασκευής της εθνικής ταυτότητας σε μεγαλύτερα σύνολα ανθρώπων και σε διαφορετικά συγκείμενα. Και ο τρίτος αφορά στην χρήση της Κριτικής Ανάλυσης Λόγου ως επιστημονικού πεδίου και μεθόδου για τη συγκρότηση της αποδεικτικής του μεθοδολογίας ή καλύτερα για την απάντηση στο ερώτημα «Έλληνας είσαι ή γίνεσαι;»

Και ξεκινάω από τη σαφή καταγραφή της θέσης του ερευνητή για την κατασκευή της εθνικής ταυτότητας, η οποία και δικαιώνει την ερευνητική του προσπάθεια. Αν αναρωτιόταν ο ίδιος σχετικά με το αν η εθνική ταυτότητα μπορεί να κατασκευαστεί ή αν έπρεπε να θεωρηθεί προϊόν βιολογικής μεταφύτευσης μέσω του DNA, τότε η διερεύνηση του δημοσίου λόγου των εφημερίδων, δεν θα κατέληγε πουθενά, θα ήταν εξαρχής μια καταδικασμένη προσπάθεια.

Προχωρώ τώρα στην επιλογή της μελέτης περίπτωσης, η οποία φιλοδοξεί να λειτουργήσει ως παράδειγμα για να διερευνηθεί η συγκρότηση των εθνικών ταυτοτήτων και σε άλλες περιπτώσεις, περισσότερο ή λιγότερο ανάλογες με τη Φλώρινα του Μεσοπολέμου. Προσωπικά θεωρώ πως η επιλογή είναι εξαιρετικά πετυχημένη, όχι μόνο γιατί η Φλώρινα του Μεσοπολέμου είναι ένας τόπος «υβριδικός», με σλαβόφωνους αγρότες γηγενείς, αστικοποιημένους βλαχόφωνους ελληνόφρονες, αστικοποιημένους γηγενείς ελληνόφρονες, πρόσφυγες όλων των κατηγοριών, βουλγαρόφρονες, και ως το 1923 και μουσουλμάνους, που συγκροτούσαν και την πλειοψηφία του αστικού ιστού. Ο ερευνητής καταφέρνει να αναδείξει με ακαδημαϊκά εργαλεία τις διαδικασίες διαμόρφωσης της εθνικής ταυτότητας των κατοίκων πα-

ρακολουθώντας τις κατασκευές του δημόσιου λόγου δια του Τύπου και κάνοντας τομές στη δυναμική των συγκυριών. Παράδειγμα αυτών των τομών είναι το κεφάλαιο που αναφέρεται στην κατασκευή του εθνικού παρελθόντος, στόχος στον οποίο ο ερευνητής καταλήγει μέσα από τους λόγους των δημοσίων προσώπων στον τοπικό τύπο της Φλώρινας

Και κλείνω την ανάγνωσή μου στο πόνημα του συγκεκριμένου ερευνητή εστιάζοντας στην επιλογή της Κριτικής Ανάλυσης για την εμβάθυνση στο συγκεκριμένο εντός του οποίου παράγεται ο Λόγος. Και εδώ θεωρώ ότι η συγκεκριμένη χρήση είναι τουλάχιστον ευφυής, αφού αποδεικνύεται ότι υπόρρητα, μέσα από το Λόγο, διαφαίνεται η ιδεολογία της εποχής και αποτυπώνονται οι διαστάσεις της.

Συνοψίζοντας, επισημαίνω ότι μελέτη έχει όλα τα εχέγγυα για να ταξινομηθεί ανάμεσα στις καλύτερες δουλειές αυτού του επιπέδου. Μένει τώρα να συζητηθεί το συγκεκριμένο πόνημα ως προς τα επιτεύγματά του, στο πλαίσιο της ακαδημαϊκής κοινότητας και να αποκτήσει, το κοινό του.

Και είμαι σίγουρη ότι θα είναι, μέσα στην οικογένεια των εκδόσεων «Επίκεντρο» του αξιολογότατου Πέτρου Παπασαραντόπουλου, καλοτάξιδο.

Σ. Ηλιάδου-Τάχου
*Καθηγήτριας Νέας Ελληνικής Ιστορίας
και Ιστορίας της Εκπαίδευσης*